

KALLIO

peruspalvelukuntayhtymä

**TOIMEENTULOTUEN
SOVELTAMISOHJEET**

TOIMEENTULOTUEN YLEISET PERUSTEET, VOIMASSA 1.1.2018

Sisällysluettelo

1. TOIMEENTULOTUEN YLEISET PERUSTEET	3
2. SOVELTAMISOHJEEN TARKOITUS	3
3. TOIMEENTULOTUEN HAKEMINEN	3
4. KIIREELLINEN TOIMEENTULOTUKI.....	4
5. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI	4
5.1 Lasten harrastusmenot.....	5
5.2 Lastenvaunut ja – rattaat sekä muut lasten tarvikkeet.....	5
5.3 Huonekalut ja kodinkoneet	5
5.4 Asumismenot.....	6
5.5 Vuokravakuus.....	6
5.6 Romanivaatetus.....	6
5.7 Opiskeluun liittyvät erityiset menot	6
5.8 Edunvalvonnan menot.....	7
5.9 Keliakiasta johtuvat tavanomaista suuremmat ravintokulut	7
5.10 Terveystuomien, lääkemien, silmälasit.....	7
5.11 Hautauskustannukset.....	7
6. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI.....	8

1. TOIMEENTULOTUEN YLEISET PERUSTEET

Laki toimeentulotuesta 1412/1997 muutoksineen.

Avoliittolaki 234/1929

Hallintolaki 434/2003.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001.

Laki lapsen elatuksesta 704/1975.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Sosiaali- ja terveysministeriön opas toimeentulotuen soveltajille 2013:4

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Kelan perustoimeentulotuen käsittelyohjeet 1.1.2017 alkaen:

<http://www.kela.fi>

Kelan vastuulle kuuluu 1.1.2017 alkaen perustoimeentulotuki, johon sisältyvät perusosa ja muut perusmenot. Kunnat vastaavat ehkäisevästä ja täydentävästä toimeentulotuesta.

2. SOVELTAMISOHJEEN TARKOITUS

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion yhtymähallituksen vahvistamaa ohjetta ei käytetä yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätökset perustuvat aina toimeentulotukilain säädöksiin. Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata kuntalaisille yhdenvertainen käytäntö toimeentulotukilakia sovellettaessa. Ohje ei rajoita viranhaltijoiden yksilö- ja perhekohtaista harkintaa.

3. TOIMEENTULOTUEN HAKEMINEN

Perustoimeentulotuki on siirtynyt 1.1.2017 alkaen Kansaneläkelaitokselle (KELA). Kunnat myöntävät täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Hakijan tulee aina ensin hakea Kelalta perustoimeentulotukea. Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea voidaan hakea samalla, kun haetaan perustoimeentulotukea. Kelan on hakijan pyynnöstä toimitettava hakemus kuntaan tehtyään päätöksen perustoimeentulotuesta, jos hakija on esittänyt hakemuksessaan muita kuin toimeentulotuen perusosaan ja muihin perusmenoihin kuuluvia menoja.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarve voidaan arvioida vasta sen jälkeen, kun hakijalle on ensin tehty perustoimeentulotukea koskeva laskelma ja päätös. Hakemus täydentävästä tai ehkäisevästä toimeentulotuesta tehdään kuntaan, jos hakija on jo saanut hakemusta koskevalle ajalle Kelassa tehdyn päätöksen perustoimeentulotuesta. Toimeentulotukea haetaan kirjallisesti, varatulla vastaanottoajalla tai muulla viranomaisen hyväksymällä tavalla (Toimeentulotukilaki 14 §).

4. KIIREELLINEN TOIMEENTULOTUKI

Perustoimeentuloki on ensijainen toimeentulotuen muoto myös kiireellisissä toimeentulotuen tarpeissa. Jos perustoimeentulotuen hakemusta ei vielä ole tehty, ohjataan hakijaa tekemään hakemus Kelalle ja pyydetään Kelaa käsittelemään perustoimeentulotukea koskeva hakemus kiireellisenä. Kiireellisessä tilanteessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta ja muussa tapauksessa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta.

Kiireellinen tilanne toimeentulotukipäätöksen teossa on äkillinen ja ennalta arvaamaton tilanne, johon henkilö ei ole kohtuudella voinut varautua; taloudellinen, terveydellinen tai sosiaalinen kriisitilanne muun muassa väkivallan tai rikoksen uhriksi joutuminen. Rahattomuus sinänsä ei ole peruste saada toimeentulotukea kiireellisenä. Esimerkiksi säännöllisten lääkkeiden loppuminen, sähköntoimituksen keskeytys, vuokratästit tai toimeenpanokelpoinen häätöpäätös eivät täytä kiireellisen toimeentuloen kriteerejä, koska ne ovat ennalta tiedossa.

5. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ennen täydentävän toimeentulotuen hakemista, asiakkaan tulee selvittää mahdollisuutensa saada Kelan myöntämää perustoimeentulotukea. Täydentävä toimeentulotuki perustuu pääsääntöisesti perustoimeentulotuen laskelmaan ja päätökseen. Käsiteltäessä täydentävää toimeentulotukiasiaa tarkastellaan asiakkaan kokonaistilanne ja tehdään tarvittaessa palvelutarpeen arviointi.

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruusina erityismenot, joita ovat muut kuin toimeentulotukilain 7 a ja b §:ssä tarkoitetut asumisesta aiheutuvat menot sekä henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot (Toimeentulotukilaki 7 c §).

Täydentävän toimeentulotuen harkinnassa huomioon otettavia asioita ovat muun muassa:

- pitkäaikainen tai toistuva toimeentulotukiasiakkuus
- erityinen elämäntilanteeseen ja olosuhteisiin liittyvä tarve tai meno, jonka huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- pitkäaikainen tai vaikea sairaus
- lastensuojeluasiakkuus tai oikeus jälkihuoltoon
- asunnottomuus tai sen uhka.

5.1 Lasten harrastusmenot

Lasten harrastusmenot sisältyvät pääsääntöisesti perustoimeentulotuen perusosaan. Lasten harrastustoimintaa voidaan tukea asiakasperheelle, jolla on pitkäaikainen tai säännöllinen perustoimeentulotuen asiakkuus Kelalla. Tarvetta arvioidaan tapauskohtaisesti. Tukea myönnetään enintään 200 euroa vuodessa/ lapsi yhteen harrastukseen.

5.2 Lastenvaunut ja – rattaat sekä muut lasten tarvikkeet

Yksilökohtaiseen harkintaan perustuen lastenvaunut ja -rattaat myönnetään perheelle vain kerran, mikäli asiakkaalla on pitkäaikainen tai jatkuva perustoimeentulotuen asiakkuus. Rat-taisiin myönnetään enintään 100 euroa, lastenvaunuihin enintään 150 euroa ja vaihtoehtoisesti yhdistelmävaunuihin 200 euroa. Lasten turvakaukaloon myönnetään enintään 100 euroa ja turvaistuimeen 50 euroa.

Muihin lasten tarvikkeisiin voidaan yksilöllisen harkinnan perusteella myöntää enintään 150 euroa.

5.3 Huonekalut ja kodinkoneet

Kodin irtaimistohankintoihin voidaan myöntää toimeentulotukea, kun se hakijan tausta ja olo-suhteet huomioon ottaen on välttämätöntä kodin perustarvikkeiden saamiseksi esimerkiksi pitkän laitoshoidon tai asunnottomuuden jälkeen. Välttämättömiä hankintoja ovat patja, sänky, pöytä, tuolit sekä ruokailuvälineet.

Pitkäaikaisesti pienillä tuloilla elävän henkilön tai perheen voi olla vaikea suoriutua yllättäväs-tä menosta, esimerkiksi kodin irtaimiston rikkoutumisesta. Yksittäisiin kodinhankintoihin voidaan myöntää avustusta, kun hankinta on välttämätön eikä hakijalta voida tulotaso huomi-oiden edellyttää säästämistä isompia hankintoja varten. Asiakkaita ohjataan hankkimaan kalusteet, laitteet ym. käytettyinä.

Huoneiston kalustamista ja kodin välttämättömiä tarvikkeita varten voidaan huomioida kerta-luonteisesti alkuavustuksena:

- yksin asuva enintään 200 euroa
- aviopari/avopari enintään 300 euroa

Toimeentulotukea voidaan myöntää edellä mainittuihin menoihin kertaluontoisesti.

Lisäksi voidaan myöntää avustusta toimeentulotuen pitkäaikais- ja toistuvaisasiakkaille pyy-kinpesukoneen hankintaan enintään 200 euroa, mikäli taloyhtiössä ei ole pesukonetta.

5.4 Asumismenot

Mikäli Kela on perustoimeentulotuen laskelmassa kohtuullistanut kokonaisasumismenoja (vuokra, sähkö, vesi, lämmityskulut, jätehuolto jne), sosiaalihuolto voi asiakkaan kokonaistilanteen arvion perusteella tehdä lausunnon Kelalle asumiskulujen huomioimisesta kokonaisuudessaan, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Kela tekee asiasta päätöksen. Kiinteistöveroon ei vuokralaiselle myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

Vuokra-, sähkö- ja vesilaskurästeihin voidaan myöntää tukea erityisperustein asumisen turvaamiseksi. Asiakkaan kokonaistilanteen arvioimiseksi voidaan tehdä palvelutarpeen arviointi. Jos vuokra- ja sähkökäsit ovat toistuvia, arvioidaan tarvetta raha-asioiden hoitamiseksi välitystilin tai edunvalvonnan avulla.

5.5 Vuokravakuus

Mikäli Kela ei ole perustoimeentulotuen laskelmassa huomionnut vuokravakuutta, voidaan se erityisperustein myöntää määräajaksi enintään puoleksi vuodeksi. Asiakkaan on tänä aikana itse järjestettävä rahoitus vuokravakuuteen. Vuokravakuutena annetaan enintään kahden kuukauden vuokraa vastaava määrä.

Vuokravakuutta selvittäessä voidaan asiakkaalle tehdä palvelutarpeen arviointi.

5.6 Romanivaatetus

Naisten romanihameeseen myönnetään enintään 450,00 euroa kaikkine kuluineen joka toinen vuosi maksusitoumuksella. Muu romaninaisen vaatetus, kuten röijyt ja puserot, kuuluu perusosalla katettaviin menoihin, kuten myös miesten romanivaatetus. Toimeentulotuen myöntäminen edellyttää toimeentulotuen pitkäaikais- tai toistuvaisasiakkuutta.

5.7 Opiskeluun liittyvät erityiset menot

Opiskelusta aiheutuvia tiettyjä menoja voidaan erityisperustein (esimerkiksi terveydelliset syyt uudelleen kouluttautumiseen, pitkäaikainen työttömyys jne.) kattaa täydentävällä toimeentulotuella. Korvattavia opiskelukustannuksia ovat esimerkiksi lukukausimaksut, pääsykoe- ja ylioppilaskirjoitusmaksut sekä opiskeluvälineistä aiheutuvat menot.

Edellytyksenä opintojen tukemiseen täydentävällä toimeentulotuella on opintojen eteneminen, mikä on todistettava opintorekisteriotteella jokaisen hakemuksen yhteydessä.

5.8 Edunvalvonnan menot

Edunvalvojan tulee ensisijaisesti selvittää päämiehensä oikeus perustoimeentulotukeen. Edunvalvojan palkkioon voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea, mikäli edunvalvonassa olevalla henkilöllä on oikeus perustoimeentulotukeen. Mikäli perustoimeentulotukilaskelma on ylijäämäinen vähemmän kuin edunvalvojan palkkio, voidaan erotus myöntää täydentävänä toimeentulotukena.

5.9 Keliakiasta johtuvat tavanomaista suuremmat ravintokulut

Mikäli asiakkaalla on oikeus perustoimeentulotukeen, voidaan lääkärin keliakian aiheuttamina ruokavaliohoidon (gluteeniton ruokavalio) ylimääräisinä kustannuksina huomioida enintään 68 euroa kuukaudessa. Asiakkaan tulee esittää lääkärinlausunto erityisruokavalion tarpeesta.

5.10 Terveydenhuoltomenot, lääkemenot, silmälasit

Täydentävää toimeentulotukea voidaan erityisillä perusteilla myöntää terveydenhuoltomenoihin ja lääkkeisiin, joihin asiakas ei saa Kelan perustoimeentulotukea tai sv-korvausta. Asiakkaan tulee toimittaa lääkärinlausunto sairauden hoidosta ja lääkkeen välttämättömyydestä.

Hammasproteesit ja fysioterapia ovat perustoimeentulotuella katettavia menoja, jotka tulee hankkia julkisesta terveydenhuollosta. Mikäli julkinen terveydenhuolto ei pysty tarjoamaan palvelua, asiakkaan tulee pyytää asiasta lausunto julkiselta terveydenhuollolta ja kysyttävä ohjeistusta Kelasta.

Silmälasien hankinta on perustoimeentulotuessa huomioitava meno. Asiakkaan tulee olla yhteydessä Kelaan ennen silmälasien hankintaa ohjeistuksen saamiseksi.

Kelan perustoimeentulotukena huomioidaan terveydenhuoltomenot julkisessa terveydenhuollossa annetusta hoidosta. Yksityisen terveydenhuollon käytöstä johtuneet menot voidaan huomioida täydentävänä toimentulotukena erityistilanteessa, mikäli esimerkiksi erikoishoidon tarve ja hoidon kiireellisyys tai asiakkaan hoitosuhteen jatkuvuus perustellusti sitä edellyttävät. Tällöin asiakkaan on esitettävä aina hoitavan lääkärin lausunto tällaisen hoidon tarpeesta sekä selvitys siitä, ettei julkisia terveydenhuoltopalveluja ole ollut saatavilla kiireellisen hoitotarpeen ilmetessä.

5.11 Hautauskustannukset

Hautauskustannuksina huomioidaan kohtuulliset kustannukset siltä osin kuin vainajan jättämät varat eivät riitä hautajaiskuluja kattamaan. Pesän varat tulee tarkistaa aina ennen päätöksentekoa perunkirjasta. Huomio tulee kiinnittää pesän varojen / velkojen lisäksi pankin saldotodistukseen kuolinpäivänä.

Päätös hautausavustuksesta voidaan tehdä vasta perunkirjoituksen jälkeen ja se annetaan ensisijaisesti maksusitoumuksena. Tästä syystä ohjataan hautausavustuksen hakijaa neuvottelemaan maksuaikaa hautaustoimistosta.

Kuolinpesän toimeentulotuen tarvetta arvioitaessa menona otetaan huomioon ainoastaan välttämättömät hautausmenot. Tällaisina voidaan pitää toimeentulotuessa huomioon otettuja menoja arkun hankinnasta, vainajan välttämättömästä kuljetuksesta (esim. pois patologian laitokselta) ja kukkien hankkimisesta arkun päälle aiheutuneita sekä haudan kaivamisesta ja peittämisestä aiheutuneita kustannuksia.

Hautakiven hankintaa, muistotilaisuuden järjestämiskuluja, lehti-ilmoituskuluja, tilavuokria, perunkirjoituskuluja ei huomioida toimeentulotuen tarvetta arvioitaessa.

Mikäli vainajan kuolinpesä on varaton, myönnetään hautauskuluihin maksimissaan yhteensä 750 € arkkuun ja muihin välttämättömiin hautausmenoihin.

Hautapaikasta ja muista seurakunnan esittämistä laskuista kehoitetaan ottamaan yhteyttä seurakuntaan.

Sosiaalitoimistosta saa erillisen lomakkeen hautausavustuksen hakemista varten.

6. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotuesta annetun lain 13 §:n mukaan kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea lain 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lainkohdan mukaan ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Ehkäisevän toimeentulotuen käyttötarkoitus on pitkälle sama kuin toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:n 1 mom. 3 kohdan mukaiset erityismenot. Lain kohdassa tarkoitetuilla erityismenoilla katetaan henkilön tai perheen erityisistä tarpeista ja olosuhteista johtuvat toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot. Käytännössä edellä mainitulla lisäosalla on katettu menoja samoin perustein kuin ehkäisevää toimeentulotukea edellytetään myönnettävän.

Ehkäisevä toimeentulotuki on tavoitteellisen sosiaalityön väline akuutteihin kriisitilanteisiin tai niiden ehkäisemiseen. Tukea voidaan myöntää siis myös henkilölle/perheelle, joka ei muutoin olisi toimeentulotukeen oikeutettu, mikäli ennalta ehkäisevän tuen myöntämisellä voidaan esimerkiksi ehkäistä pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden syntyminen ja tukea omatoimista suoriutumista.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkempia myöntämisperusteita ja tuen euromääräisiä rajoja ei ole tarkoituksenmukaista tarkemmin määritellä, koska ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen perustuu yksilökohtaiseen harkintaan eikä sitä myönnetä kaavamaisesti. Ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksia käsitellään pääsääntöisesti aikuissosiaalityön tiimissä.